

metodi. Ker nasprotniki vedo, da asimilacija more trajati le dotlej, dokler narodna zavest spi, se boje, da bi se te sile probudile in da se jim s tem izmakne edini vir, ki je vzdrževal njihovo moč. Zadoštuje jim izkustvo s Slovenci, ki se uspešno odtegujejo raznarodovanju. Zaradi tega so jih Hrvatje zadeli v živo, ki so se začeli baviti z mislijo na ustanovitev hrvatske šole. — Hrvatje vedo namreč, da se bujnost slovenskega narodnega gibanja opira v glavnem na šole. ... Za hrvatsko maso v Trstu se ni skoro nihče brigal. In treba priznati, da je težko najti način, ki bi jo spravil v gibanje. Za narodno delo, za zbujanje narodne zavesti med tržaškimi Hrvati treba, da organizacija nastane v Dalmaciji, ki naj priinese svoje delovanje v Trst, in to tembolj, ker gre tu za element, ki ga ni zajel iz narodnega prepoda Klaičevega stila. Poleg nižjih slojev, ki so bogata hrana poitalijančevanja, živi v Trstu tudi veliko kapitenov, nekaj hrvatskih trgovcev, ki pa se ne morejo pohvaliti, da bi znali svoje dečo bolje čuvati pred poitalijančevanjem, nego nižji sloji. Dočim te poslednje opravičuje dejstvo, da so nepoučeni, narodno še vedno nezavedni, ne velja to za intedigentne kroge — ali vsaj ne bi smeli biti taki. In ker so taki, podvoja to njih greh, a najžalostnejše je, da na raznarodnega sina pada tudi očetovo imetje. Tako izgubljam na krvi in na kapitalu, ki — podpira potem raznarodovalno propagando. Kakor bi bila danes naša narodna posest v Trstu, da ni bilo tega raznarodovanja! Kolik je samo palač na najboljših pozicijah Trsta po krivdi raznarodanih sinov vojni napovedi, in naglašja, da je treba prešlo iz rok v italijansko posest! In ta bolezen enako pustoši med katoliki in pravoslavni. Res, redki so, ki so se ohranili svoji narodnosti.

Slovenci moramo biti ponosni na to, da smo pravočasno začeli s svojim narodnim šolstvom in učiteljstvom graditi trdnjavo svoje zavednosti, svojega obstoja in napredka, sicer bi bili že davno utonili v valovih nasilnega italijanstva. Isto edino izdatno in obrambno sredstvo nujno priporočamo bratom Hrvatom, da ostanejo vsi zavedni sinovi svojega naroda, pa da jih ne porazi — tuji meč!

Iz omenjenega članka navajam še resnične besede:

Tudi v rodovini dajemo tujemu jeziku prostora in časa, da se gnezdi in da nam pred očmi ruje mili naš jezik iz srca otroškega. Poleg slabe narodne vzgoje naših žen nam tudi sinovi niso mogli biti v najboljšem slučaju drugačni nego indifrentni. Na očeta pritiska sila opravil, ki ga odtežajo krgov svojcev, a mati, ki je nepretržno pri otrocih, ki je prvi njih voditelj v svetu, odgojena v rodovini, kjer je prišel tuj jezik do veljave, ne more niti ne zna, da bi zarana vcepljala deci narodno kulturo. V rodovini ne čuje dete o važnosti svojega jezika, ne vidi vidnih znakov svoje narodnosti. Dokler je v zibel, mu ne pevajo sladkih naših uspavank; ko dorašča, ga ne hranijo z narodnimi popevankami, da bi mu vtisnili vsaj to neizbrisno sled, da ne bi pozneje pozabil na narodnost, iz katere je izšel. Sploh se naši pesmi ne posveča tista pažnja in se ji v narodni vzgoji ne daje tisto mesto, ki ji pripada po nje važnosti. Tudi naša pevška društva posegajo po umetnih skladbah, namesto da bi širila med narodno pesem in bi s tem najuspešneje zatirala tiste reške in tržaške šantanske, čisto tudi nemoralne pesmi, s katerimi izpolnjujejo sliko — kakor da so

lahkoto in naivnostjo, kakršno vidimo na podobi ob notranji naslovni strani, bi mogli reči, da je tudi ta del spočela tista skrb, ki se sicer odraža od knjige, in ki bi jo knjiga po svoji vsebini in tendenci tudi zaslužila.* E. Gangl.

* Knjigi je pripisal prof. Ivan Grafenauer „Literarne opazke“, ki v kratkih besedah omenjajo življenjske podatke in literarno delovanje pesnikov, katerih pesmi je prevedel Andrejka. Nekaj opazk velja tudi slovenskim narodnim pesmim iz zbirke dr. Strekliča, končno pa so pohvalno omenjene „Slovenske vojaške narodne pesmi“ našega tovariša Marolta. Le škoda da ni gospod profesor povedal, da je Marolt učitelj, kakor je to sam zapisal na svoji zbirki. Ali poleg dež. šol. nadzornika, profesorja, odvetnika, duhovnika, stolnika itd. ni mesta skromnemu slovenskemu učitelju? Pis.

naša primorska mesta faktično italijanska. Če na ulici vlada tuj duh, če se z narodno šolo ne odbija njega škodljivega vpliva, če dete tudi v rodovini ne dobi va narodne hrane: jeli potem kako čudo, da nam prva generacija že množi nasprotno vrsto proti lastni krvi? In ni zgolj slučaj, da so voditelji nasprotnikov čisto renegati našega imena! V tem je najočitnejši dokaz energije in mladosti našega plemena, ki iz vasi prodira v mesta, ko je italijansko pleme izmzgano in izčrpano po mestnih slasteh in udobnostih ter že davno obsojeno v smrt. In ne bi ga bilo več, da mu niso sinovi našega naroda pomlajali krvi!

Ker je zgovorjena odkrita in pametna beseda, je pričakovati, da pridejo tudi dejanja. Kažipot jim bodi resnica: Le v narodni kulturi je moč in bodočnost!

Književnost.

Popotnik objavlja v 4. letošnji številki to-le vsebino: 1. I. Gradnik: Potopisna ljudska vzgoja. 2. Fr. Kranjc: Iztrgani listi o novodobni šoli. (Konec.) 3. Pavel Flerč: O bodoči vzgoji. (Dalje.) 4. Iz šolskega dela: Na goro Oljko (Pav. Flerč). 5. Dr. Ivan Lah: Pater Hipolit in njegov »Orbis pictus«. (Dalje.) 6. Fran Vajda: Statistika srednjih šol na Slovenskem in v Istri v letu 1913/14. 7. Slovstvo: Ocene. Časopisni vpogled. 8. Razgled: Kultura. — Šolstvo. — To in ono.

»Reja domačih zajcev«. Tak je naslov knjižici, ki jo je sestavil stotnik-avditor dr. Stefan Voszka in ki je izšla v založništvu Katoliške tiskarne v Ljubljani. — V uvodu opisuje knjižica zavod za reja domačih zajcev, ki ga je ustanovilo v Ljubljani c. in kr. armadno poveljstvo; potem pa plodnost zajcev, razna plemena, važnost zajčjega mesa v nadomestilo za drugo meso — kot »ljudske hrane« v pravem pomenu besede. Potem daje knjižica navodila, kako treba prirežati hleve in kletke, kako in s čim treba domače zajce krmiti, kako plemeniti in negovati, kako pariti. Dalje opisuje boleznin in škodljivce teh živali, kako se jih kolje in pripravljajo, kako se porablja koža. Na koncu prinaša »Kažipot za zajčarno c. in kr. 5. armadnega poveljstva«. Knjižica je opremljena z mnogimi lepimi ilustracijami ter je izšla s posebnim odobrenjem c. in kr. armadnega poveljstva. Čisti dohodek je namenjen invalidom soške fronte. Cena 80 vinarjev. Ker je knjižici namen, da kolikor toliko ublaži težave aprovizacije z mesom, je vredna vsega priporočila in uvaževanja. Naj gre med najširše ljudske plasti!

Maroltove »Slovenske vojaške narodne pesmi«. »Narodni Listy« jako laskavo govore v večernem izdanju z dne 13. t. m. o imenovanju zbirki našega tovariša Marolta. S tem je tudi češka javnost opozorjena na to zaslužno in uspešno delo slovenskega učitelja. Nas more to samo veseliti. Kmalu bo zunanji svet bolj cenil naše delo, nego ga pa cenijo doma!

Srednješolske vesti.

Iz srednješolske službe. Suplentje na c. kr. prvi državni gimnaziji v Ljubljani Ivan Dolenc, Fran Gnezda, Rudolf Grošelj in Fr. Kobal so imenovani za provizorične gimnazijske učitelje. — Za profesorja na realki v Idriji je imenovan dr. Fr. Čadež, doslej suplent na istem zavodu.

Prof. dr. Karel Capuder iz Kranja, nadporočnik c. kr. 5. dež. bram. polka ni v ruskem ujetništvu, kakor smo poročali zadnjič, ampak leži lahko ranjen v neki nemški bolnišnici. Ujetništva se je rešil s svojo hladnokrvnostjo in pogumom. Lahko ranjen je obležal na bojišču med ranjenci in mrtvimi, oblit s krvjo. Ko so prihrameli Rnsi se je delal mrtvega. Pobrli so mu denar, uro in poročni prstan ter ga pustili, misleč, da je mrtev. Ponoči je vstal, ogrnil ruski plašč ter prišel skozi ruske straže med Nemce.

Kranjske vesti.

—r— Ustanova za vpokojene kranjske učitelje. Z začetkom koledarskega leta 1917 se podeli od umrlega c. kr. svetnika deželne vlade Ivana Mahkota napravljena ustanova za ubožne vpokojene ljudskošolske učitelje na Kranjskem v letnem znesku 150 K. — Pravico do te ustanove imajo ljudskošolski učitelji na Kranjskem, ki so morali zaradi bolezni ostaviti službo, preden so dosegli 10 službenih let; potem taki, ki so bili zaradi bolezni vpokojeni pred dokončano 40 letno službeno dobo; končno taki vpokojeni učitelji sploh, ki so zaradi bolezni ali iz

drugih vzrokov brez lastne krivde v veliki bedi. — Pravico podeljevanja ima c. kr. deželni šolski svet za Kranjsko. — Primerno opremljene prošnje je vlagati najpozneje do 1. oktobra 1916 na c. kr. deželni vladi v Ljubljani.

—r— Z Breznice nam pišejo: V nekrologu pokojne tovarišice Minke Vilmanove v »Učiteljskem Tovarišu« z dne 8. septembra 1916. je pogrešena trditev, da ni našla milosti za definitivno nastavljenje na šoli na Breznici, in da jo je to bolelo in pospešilo razvoj njene bolezni. Zakaj, kakor trdi znani nekrologist že sam v svojem opisu, je pokojna tovarišica maturirala leta 1909, a na šoli na Breznici ni že od 19. februarja 1909. praznega učnega mesta za definitivno nastavljenje (zadnji je dekret c. kr. dež. šol. sveta z dne 19. februarja 1909, št. 60), zato se pokojnica kot razumna in res prava tovarišica ni mogla pogotoviti. — Toliko javnosti zaradi ljube resnice.

—r— V proslavo 86. cesarjevega rojstnega dne je priredila deška in deklška ljudska šola v Kranju v Ljudskem domu javno šolsko slavnost dne 17. in 20. avgusta, obakrat z istim vzporedom. Slavnost se je pričela s slikovito živo sliko, ob kateri so se klanjali učenci in učenke Njegovemu Veličanstvu. Zanosno je zazvenel ob tej sliki mladostni spev »Živi svetli cesar naš!« Temu je sledil E. Adamičev »Venček hrvatskih narodnih pesmi«. Sedem kratkih, a lepih in karakterističnih hrvatskih popevk je nanizanih v njem. Pesmi v venčku, spremljanje s klavirjem in harmonijem, so ugajale tako, da so se morale ob drugi prereditvi ponoviti. Solospeva, dvospev ter enoglasni in dvoglasni zbori učinkujejo zaradi sozmerne sestave. H koncu se je izvajal Josip Petzov »Habsburški rod«. To je melodiozna slavnostna spevoigra z deklamacijami, solospevi, dvospevi ter z enoglasnimi in dvoglasnimi zbori, sestavljena s spremljevanjem klavirja in harmonije. Sestoji iz 7 delov: Rudolf Habsburški, Oton Veseli, Maksimilijan, Marija Terezija, Jožef II., Franc I. in Franc Jožef I. Za vsakega vladarja je prirojena njegovemu življenju primerna deklamacija in pesem. Zgodovinske podatke so prav nazorno pojasnjevale po ena, dve do šest skioptičnih slik. Učenke in učenci so bili v prednašanju pesmi dobre in sigurne deklamatorice in deklamatorji, za katerimi niso zaostajali mladi pevci in pevke, ki jih je bilo 45. Fino in z občutkom je spremljala na klavirju pevske točke gospica Irma Mayrjeva, na harmoniji pa z isto spretnostjo igral tovariš Karel Mahkota, c. kr. učitelj iz Trsta. Pri skioptikonu je bil tovariš nadučitelj Fran Ivanc, pevske točke je naštudiral in vodil — kakor doslej vedno pri enakih prireditvah — tovariš učitelj Vilibald Rus, drugemu domačemu učiteljstvu pa je bil porazdeljen ves ostali posel. Obe šolski slavnosti so posetili gospodje častniki iz Kranja in okolice, zastopniki raznih uradov in meščani v mnogobrojnem številu. Čisti dohodek, ki je znašal 293 kron, se je oddal v vojne dobrodelne namene.

—r— Šestinosedesetletnico cesarjevega rojstnega dne je slovesno praznovala šolska mladina v Cerkljah na Gorenjskem dne 13. in 15. avgusta. Največja šolska soba, kjer se je slavnost vršila, je bila okrašena z zelenjem in z raznimi grbi. Najprej se je uprizorila Ang. Zdenčanova igra »Cesarjeva podoba«. Gladko, ljubko in neustrašeno je tekla govorica tem cerkljanskim malim igralcem. Iz znanega E. Adamičeve spevoigre »Slava cesarju Francu Jožefu I.« se je pel samo I. del, ki pa je bil slavnosti primerno izpremenjen. Dečki, opravljeni v vojaški uniformi, so zapeli dovršeno 8 enoglasnih in dvoglasnih vojaških narodnih pesmi. Vmes pa so se vrstile dobro naštudirane deklamacije, prednašane toplo in s poudarkom. Pesmi je spremljal na klavir tovariš nadučitelj Josip Lapajne, on je vodil vso prireditev in je imel ob pričetku slavnosti tudi globoko zamišljen slavnostni govor. Šolska soba je bila obakrat natlačeno polna domačega ljudstva; prvo prireditev pa je počastilo s svojo navzočnostjo tudi mnogo gospode iz Kranja ter nekaj gospodov častnikov in vojakov, na čelu jim gospod podpolkovnik Milavec. Čisti dobiček v znesku 207 kron je prejel zaklad za vdove in sirote padlih junakov.

—r— Osebna vest. Naučni minister je imenoval šolskega ravnatelja v Spodnji Šiški Franca Lavtižarja za okrajnega šolskega nadzornika za slovenske ljudske šole v mestnem šolskem okraju Ljubljana za ostalo funkcijsko dobo.

—r— Iz ljudskošolske službe. Na Dobravi pri Kropi je imenovana za suplentinj bivaša suplentinja v Dražgošah Va-

lentina Tepinova, ker je odrinil v vojaško službo učitelj Peter Jocič. — Začasna učiteljica na štirirazrednici v Litiji je postala učiteljska kandidatinja Emilija Wurzbach pl. Tannenberga. — Vpokojen je s koncem avgusta nadučitelj Franc Zaman v Hrenovicah.

—r— C. in kr. okrožni šolski nadzornik v Užicah v Srbiji, poročnik Drago Hude, nadučitelj v Starem trgu pri Kočevju, je postavljen od vojaške uprave za mestnega komisarja istotam.

—r— Za poročnika je imenovan tovariš Alojzij Luštin, učitelj-voditelj na Božjakovem v Beli Krajini.

—r— Vse šole na Kranjskem, ljudske, meščanske in srednje, so po večini začele sredi tega meseca z rednim poukom. Na ljudskih šolah poučujejo večinom učiteljice, ker so morali učitelji pod orožje. — Ponavljalne šole se začno 16. oktobra.

Štajerske vesti.

—s— Italijanske šole v Gradcu. Zaposlovalni tečaj za italijanske srednješolske begunske dijake v Gradcu se odpride 1. oktobra. — Italijansko ljudsko in meščansko šolo so otvorili 16. t. m.

—s— Društvo »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks«. Kakor druga leta so pregledniki računov: Rudolf Wernbacher, Edvard Grill in Emanuel Sturm tudi v tem letu, in sicer dne 21. avgusta, v hiši društvenega predsednika in blagajnika, tovariša Ivana Slane, pregledali društvene račune za dobo od 1. septembra 1915 do 19. avgusta 1916. Po triurnem temeljitnem pregledovanju obsežnih računov so se pregledniki prepričali, da so predloženi računi v vseh svojih delih popolnoma pravilni in da izkazano društveno imetje tudi točno obstoja. Ker bo najbrže člane in nečlane zanimalo, naj iz tega računa najvažnejše navedemo. V zgoraj označeni dobi so znašali dohodki 23.994 K 50 vin., od teh na posmrtnih donosih 17.411 K. Izdatki so znašali 23.391 K 12 vin., od teh na posmrtnih izplačilih 21.700 K. Iz tega izhaja blagajniški prebitok po 603 K 38 vin. K temu blagajniški ostanek od 31. avgusta 1915 po 69.290 K 81 vin., torej izkazuje društvo imetja po 69.894 K 19 vin. To imetje obstoji iz vloge pri hranilnici v Rotenmanu po 21.513 K 96 vin., iz vloge pri poštini hranilnici po 289 K 11 vin., iz 1 državne zadolžnice po 200 K, iz gotovine po 782 K 03 vin. in iz rentnih izkazne 1., 2. in 3. vojnega posojila v skupni vrednosti 47.109 K 09 vin. — Od svojega obstanka se je društvo izkazalo v preminogih slučajih kot velika dobrotarja za preostale svoje umrli članove, kar dokazujejo preminoge pismene in objavljene zahvale. Doslej je društvo na 145 rodovih izplačalo posmrtnih donoskov v skupni vsoti 196.581 K. — Pregledniki računov imajo najprijetnejšo dolžnost, da izrekajo blagajniku J. Slani za njegovo trudapolno in skrajno točno računovodstvo ter tajniku J. Eichmeyerju za njegovo sodelovanje pri njem najlepšo in najtoplejšo zahvalo!

Goriške vesti.

MATKU KANTETU

ob 60 letnici njegovega rojstva 19. septembra 1916.

Prijatelj dragi, glej:
slaviš svoj jubilej...
Trenutek krasen in svečan!...
Dal srečo Ti je Bog,
čestilcev velik krog
spominja Tebe se ta dan!...
A tega vreden si,
Ti mož ugleden si,
planteč, značajen narodnjak!
Skrbnó za mladi rod
Ti vselej in povsod
vršil svoj posel si težak!
Zato nebroj voščil
in srčnih pozdravil
dobivaš danes, Máte Ti;
naj Bog i zanaprej
do žilja skrajnih mej
naklanja dnove zlate Ti!...

Janko Leban.

—g— Iz Komna nam poročajo, da je prišel v komenskem okraju šolski pouk v redu 1. t. m., izvzemši seveda občine tik fronte: Brestovica, Sela, Kostanjevica, Temnica, Vojšćica, Mavhinje, Sestlan, Nabrežina, Lipa in Škrbina. V Komnu je prišel pouk samo v eni šolski sobi, v kateri poučuje šolski vodja zjutraj višjo skupino, popoldne pa učiteljica nižjo skupino. Ostale učne osebe so ali pri vojakih ali na nastavljene v drugih občinah, kjer ni učiteljev. Drugodi v Komenski občini

**Naročajte in širite
naš list!**